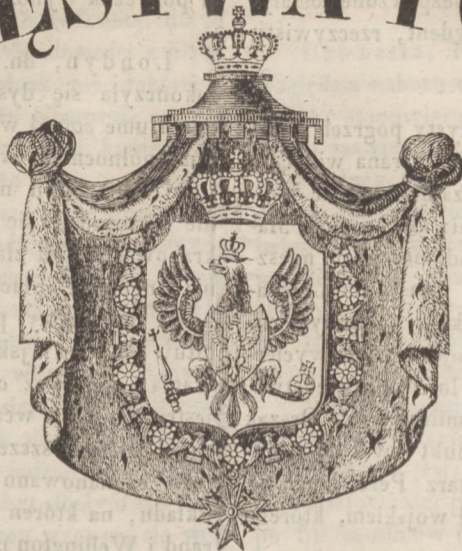

GAZETA W. XIĘSTWA POZNAŃSKIEGO

Drukiem i nakładem Drukarni Nadwornej W. Deckera i Spółki. — Redaktor odpowiedzialny: N. Kamiński.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

Berlin, dn. 24. Marca. — Naj. Pan raczył udzielić panującemu landgrafowi Hessen-Homburg order orła czarnego.

Gaz. powsz. pruska zamieściła pod dniem 23. Marca następujący artykuł. Gazeta Vossa zamieściła z gdańskiej gazety wyjętą wiadomość z Tczewa z 15. b. m., że Najj. Pan potwierdził plan radzcy rejencyjnego Lenze względem poprowadzenia grobli nad Nogatem i wybudowania dwóch mostów, które kosztować mają 10 milionów talarów. Na ten cel już miano przeznaczyć w tym roku 1 milion talarów.

Spenera zaś gazeta umieściła korespondencyą z Gdańska podobnej osnowy, lecz według niej kosztorys budowy ma wynosić 11 mil. tal.

Która z tych wiadomości jest prawdziwą? Żadna! Prawda, że sporządzono plan do zbudowania mostu pod Tczewem, a drugiego na Nogacie pod Malborgiem, które mają służyć dla przejazdu na kolei żelaznej i dla przewożenia towarów na osi. Pierwszy most ma być na łańcuchach z napięciem 500 stóp od słupa do słupa, drugi kratami opatrzone, naksztalt mostów zbudowanych na Hawli. Równie z prawdą się zgadza, że w tym celu Nogat w montawskiej okolicy ma być przerzniętym w ten sposób, aby wpadał do Wisły, nad którą groble tak zostaną wzmocnione, iż wezbrane wody nie będą zalewały tego urodzajnego delta, utworzonego przez Wisłę, Nogat i Bałtyk.

Równie jest prawdą, że plan ten w ogólności potwierdzonym został przez N. Pana i już od dwóch lat przygotowano wszystko do rozpoczęcia wielkich budowli wodnych.

Nie zgadza się przecie z prawdą, że na ten cel przeznaczono od 10 do 11 milionów talarów, ponieważ kosztorys daleko jest niższy, a nadto budowa wierzchnia mostów dopiero później ma być oznaczoną, od tego więc zawisło, czyli przedłożone kosztorysy zostaną przyjęte lub zmienione.

Zawsze jednak dzieło to, przy pomocy Bożej, należeć będzie do największych w świecie.

Berlin, dn. 23. Marca. — Przed kilku dniami prezydent sądu apelaacyjnego pan Bonseri zwołał referendarzy sądowych i oświadczył im, że podług nowego rozporządzenia będą teraz pracowali przy prokuratorach i adwokatach, ażeby się obeznali z formami nowego postępowania sądowego.

Tczew, dn. 15. Marca. — Dowiadujemy się, że plan ubicia tamy od Nogatu ułożony przez radzcy rejencyjnego Lenze, został zatwierdzonym i jakkolwiek koszt obliczone na 10 milionów talarów, Najjaśniejszy Pan kazał zaraz tę robotę rozpocząć i już mil. talarów asygnowany na to został.

Kolonia, dn. 16. Marca. — Dzisiaj rano mieliśmy rozruchy wyrobnicze. Miejscy wyrobniczy zgromadzili się i wypędzili wyrobników, którzy pracowali przy żelaznej kolei, a byli z miejsc pobliskich. Niektórzy z napadniętych otrzymali rany w głowę, a drugich powrzucono w Ren i zanurzano. Nikt niezginął jednak, ani pewnie z ran nieumrze. Z tego powodu zawiesiła się robota. Jutro ma być na nowo rozpoczęta z pomocą środków ostrożności, które władza zadysponowała. W ogóle skarżą się wszyscy budujący na wyrobników kolońskich, że próżniacy do nieczego i wolą skąd inąd najmować ludzi.

Wrocław, 23. Marca. — Wczora miasto nasze ujrzało smutny widok zawichrzeń robotników. Magistrat tutejszy mając zamiar przyjść w pomoc biednym robotnikom podczas zimy, rozkazał część fossy miejskiej oczyścić przez 500 robotników. Kiedy teraz pora cieplejsza nastąpiła i wszędzie rozpoczęły się w mieście roboty, nie chciał dalej czynić wydatków niekoniecznych, tym bardziej, że przez napływ wody do fossy żaden robotnik nie mógł dalej we fossie pracować. Część przeto większą z tych robotników użył do innych robót, a część rozpuścił, ażeby sobie szukała gdzie indziej roboty. Zamiast być wdzięcznym za dobrodziejstwa wyświadczane tym robotnikom przez ciąg zimy, zgromadzili się oni tłumnie, przechodzili ulice miasta

i udali się do rozpoczętych robót i starali się przemocą rozpędzić obcych robotników, ponieważ tych uważali za przyczynę wyłączną, że teraz nie mają żadnej roboty. Z wichrzycielami połączyli się inni robotnicy, którzy podzieleni z nimi toż samo zdanie a zawierucha tak znaczna powstała, że siła zbrojna wkroczyć musiała, a przeciw każdemu, co nie chciał usłuchać rozkazu, ażeby się oddalił od miejsca zawichrzeń, użyto broni ostrój. Żalować przychodzi, że całe zawichrzenie powstało z błędnego zdania, że nie należy nam obcych zatrudniać robotników, gdyż dla tej samej przyczyny musieliby wrocławscy robotnicy tysiącami powrócić do swego miasta, a tak jeszcze bardziej wzmogłaby się liczba osób bez zatrudnienia. Zakończamy wreszcie życzeniem, ażeby zdrowsze i umiarkowane przekonanie podzieleni robotnicy i nie czekali na twardszą i okropniejszą naukę.

— Dziś władza policyjna miasta Wrocławia wydała odezwę z powodu zawichrzeń i dokonanych bezpraw przez robotników i przypomina im prawa w tej mierze, że za branie udziału w zawichrzeniach każdy karany będzie w miarę przekroczenia od trzech miesięcy do roku więzieniem i chłostą cielesną. Każdy nieoddalający się z miejsca zawichrzeń, a nawet przechodzący przez ulice obsadzone wojskiem, skoro spokojnie na wezwanie nie oddali się natychmiast, ulegnie środkom surowym przez władze obmyślonym, a nawet solidarnie pociągnięty zostanie do wynagrodzenia szkód poczynionych przez wichrzycieli. Prawa te są z roku 1835, 17. Sierpnia i z 30. Grudnia 1798.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Królestwo Polskie.

Powszechna Gazeta lipska donosi z Warszawy pod dniem 12. Marca. Podług listu nadeszłego z Kielc w mieście i okolicy zaszły tam liczne aresztowania polityczne. Zdaje się jednak, że bez należytego powodu i tylko urzędnicy chcieli się popisać ze swoją wielką gorliwością. Toć wiadomo, że przed przyjazdem cesarskim, jak dawniej donoszono, zawsze się coś podobnego dzieje. Wenda, który z Mazarakim podnosił przeszłego roku powstanie i uciekał do Francji ale w Prusach został przytrzymany i wydany, ma jeszcze ciągle siedzieć w Kielcach w więzieniu. Stąd oczywiście bajka jakoby już był na Syberji.

Gazeta Lipska ma pewną wiadomość, której jednak wcale nie trzeba dawać wiary, że linia celna pomiędzy Królestwem a Rosyją zniesioną zostanie. Powodem miało się stać to, że jeden Niemiec doniósł księciu Paszkiewiczowi, iż przemycarze mają skład w miasteczku polskiem Golinie, jakoż gdy ten skład wykryty został pokazało śledztwo, że do tego przedsięwzięcia należało wielu urzędników celnych. Dalej obliczono, że ledwie połowa towarów opłacała cło rządowi. Co do herbaty przekonano się, że z Anglii przez Prussy, Królestwo Polskie, była przemycana do Moskwy, tam ją przepakowano, w nowe etykiety przystrojono i wracała do Pruss i Niemiec jako wyborna herbata korawanowa. Miała się tedy Rosyja przekonać, że system prohibicyjny bardzo szkodliwy. Tymczasem niemieccy pisarze pod względem swego kraju zowią ten system opiekuńczym i wynoszą pod niebiosa swego ekonomistę narodowego Lista, że go odkrył, jak Kolumbus Amerykę. Upłynie może znowu ze sto lat nim się w Niemczech znajdzie genialny pisarz, który postrzeże, że system prohibicyjny i system cel opiekuńczych, jest jedno i to samo.

Warszawa. — Magistrat miasta Warszawy. Podług otrzymanej wiadomości przez sztafetę z Krakowa, lody na Wiśle pod tym miastem w skutek ciepła ruszyły dnia 19. b. m. o godzinie 3½ z południa przy wysokości wody nad zero stóp 3 cali 10. Magistrat zawiadomia o tym mieszkańców okolic nadbrzeżnych, ażeby przy spodziewanym wkrótce puszczeniu lodów pod Warszawą, mieli się na baczności i wcześniej stosowne środki bezpieczeństwa obmyśleć niezaniebali, tak, aby w razie wezbrania z tego

powodu wody na Wiśle, wszelkie do nich należące przedmioty bądź na tej rzece, bądź nad jej brzegami znajdujące się, należyte zabezpieczone zostały. — Warszawa, dnia 20. Marca 1847. roku. — Prezydent, rzeczywisty radzca stanu.

F r a n c y a.

Paryż, dn. 19. Marca. — Wezora odbył się uroczysty pogrzeb zmarłego ministra sprawiedliwości Pana Martin du Nord. Już z rana widziano wojsko różnej broni, piechotę, jazdę i artylerię pędzący na plac Vendome i na zachodnią część bulewarów, od ulicy de la paix do kościoła Magdaleny ustawiły się w trzy szeregi. Pałac na placu Vendome, gdzie mieszkał zmarły minister był od dołu do góry kirem wybity. Massa ludu ciekawego zebrała się i mnóstwo pojazdów zakrywało plac około kolumny Vendome. W tym dniu było nadzwyczaj parno, tak że wojsko wiele wycierpiało od prażących promieni słońca. Nareszcie przybyło duchowieństwo, deputacje obu izb, wielcy dygnitarze państwa i trzech ministrów. Orszak ruszył do kościoła, dokąd przybył o godzinie 1. Kondukt trwał do 2 godziny, poczem zaprowadzono ciało zmarłego na cmentarz Pere Lachaise. Jeden z komenderujących generałów w Paryżu dowodził wojskiem, którego liczba wynosiła przeszło 6000.

National powiada z powodu zakupienia rent francuskich przez rząd rosyjski, że pan Kisseleff udzielił pod dniem 11. Marca depezy panu Guizot, którą przesłał do Paryża hrabia Nesselrode, i w niej w imieniu cesarza oświadcza, jaki tenże bierze udział w sprawach Francyi, która jest zagnoną ogromną zakupować zapasy zboża w Odessie. Dla powiększenia stosunków handlowych pomiędzy obu narodami i ułatwienia Francyi zapłaty, zamierza cesarz kupić od banku renty w ilości 50 mil. fr. kapitału, po średnim kursie. Pan Guizot pośredniczył pomiędzy ministrem finansów i panem Argout, a panem Kisseleff, którzy wezwali znów osoby, które układały się o pożyczkę z bankiem angielskim. Postanowiono sprzedać dwa miliony rent 5 procentowych i 145,000 fr. 3-procentowych wynoszących kapitał 50 mil. fr. po średnim kursie z 11. Marca. Pięć milionów ma być zaraz gotowizną, a 25 mil. w sztabach w Petersburgu wypłaconych bankowi, a reszta w trattach krótkich, które przeznacza bank za zboże zakupione. National jest oburzony z powodu tego układu, ponieważ ułatwia cesarzowi wpływ na giełdę paryską. Znana bowiem jest nienawiść cesarza przeciw Francyi i dla tego dotkliwsza klęska spotkać nie mogła Francyi, jak ten wypadek, bo cesarz może zniżyć kursa giełdy paryskiej według upodobania.

Gal. Messenger żartuje sobie z obawy Nationala i uważa, że cesarz dosyć mógł nakupować rent za swoją gotowizną, bez udawania się do banku francuskiego. Owszem przeciwnie, zakupienie to rent przez cesarza dowodzi zaufania jego do finansów francuskich i nie można dopatrzeć w tém zamiarów nieprzyjaznych. Podobnie i Commerce spodziewa się dobrych skutków z tej operacji bankowej. Bank francuski wybrnie ze wszystkich swoich kłopotów, które go teraz cisną, a całym kapitałem może rozporządzać, jak mu się podoba. Przez sprzedaż swych rent ma teraz cały swój zakładowy kapitał w ręku, i tym sposobem stanie się niezawisłym od skarbu.

Przypomną zapewne sobie czytelnicy onych 900 wychodźców niemieckich w Dunkierce, którzy nie mogąc popłynąć do Brazylii z powodu niedostatku funduszu, przesiedlili się do Algieru, kosztem rządu francuskiego. Courier français gani bardzo, że tych ludzi nieszczęśliwych nie pomieszczono po wsiach już założonych. Zamiast im wyznaczyć korzystne posiadłości w Mitidii, wysłał ich gubernator w okolice Mostaganemu, pomiędzy lasy przepelnione szakalami, hienami i panterami, gdzie największe odprawiają się polowania. Niedaleko tych miejsce znajdują się niezdrowe bagna zwane Macta. Jakiż ztąd skutek? Wielu tych nieszczęśliwych Prusaków umarło, a cała kolonia przedstawia widok politowania godny. Wszystko tam niesprzyja cywilizacyi, nie masz wody nawet, a jedyne źródło Stidia, nie wystarcza na potrzeby kolonistów.

Hrabia Bresson nie chce na żaden przypadek wracać do Madrytu i tak się uparł na swoim, że zamierzają go posłać do Neapolu w miejsce posła Montebello, który zastąpi hrabiego St. Aulaire w Londynie. Jedyną stanowić w tej mierze trudność księżna Montebello, która chociaż jest Angielką, ale nie należy do wysokiej arystokracji, przeto mogłaby być narażoną na nieprzyjemności. Inni zaś utrzymują, że hrabia Bresson otrzyma przeznaczenie do Wiednia, a hrabia Flahault do Londynu.

Union monarchique donosi, że pan Guizot po danym obiedzie przez posła angielskiego dnia 16. Marca był bardzo wesoły, i nie mógł się dosyć nachwalić uprzejmości jemu wyświadczonej przez lorda i lady Normanby.

Od dawna nie było tak wielkiego ruchu na giełdzie, jak dzisiaj, w skutek wiadomości, że bank francuski sprzedał cesarzowi rosyjskiemu renty za 50 mil. fr. Fundusze poszły w górę o 1 frank. Równie i akcje kolei żelaznych podskoczyły. Niewiadomo czyli się cesarz nie zobowiązał nie realizować tej renty przed pewnym czasem.

Wezora mówiono tutaj wiele o zakładzie bardzo znacznym, zawartym przez jednego z bankierów najbogatszych stolicy z powodu mowy pana Lacave Laplagne, w której ten minister skarbu oświadczył, że przed rokiem nie będzie potrzebował zaciągnąć pożyczki. Jeden z zakładających się postawił dwa przeciw jednemu, że przed dwoma laty rząd musi zaciągnąć po-

życzkę 200 milionów franków i ofiarował zakład jeden przeciw dwom, że ta pożyczka wynosić będzie 300 milionów.

A n g l i a.

Londyn, dn. 17. Marca. — Na czorajszym posiedzeniu izby niższej zakończyła się dyskusya, nad wnioskiem Humeo względem Krakowa. Pan Hume cofnął w końcu swój wniosek. Pan d'Israeli przemówił za dworami północnymi w duchu lorda Bentinck i manifestu księcia Metternicha. Lord Palmerston następnie wszedł na mównicę i powiedział, że całe pytanie sprowadzić się da do dwóch punktów, czyli zniesienie rzeczypośpolitej krakowskiej jest złamaniem traktatu wiedeńskiego i czyli wcielenie to uwalnia Anglię od opłacania pożyczki rosyjsko-holenderskiej? Wcielenie Krakowa do Austrii podług artykułu 6., 7., 8. i 9. jest nadwężeniem traktatu, a uwaga, jakoby Anglia w tej rzeczy nie miała prawa do zaprotestowania, ponieważ co do Krakowa nie była stroną kontraktującą, tylko rejestrującą, jest wcale nie uzasadnioną, ponieważ Anglia tak co do ogólnych zasad jako też szczegółów całego traktatu czynną była stroną. Dnia 8. Lutego zamianowano komisyją, która miała napisać projekt artykułów do układu, na którym się zgodzono (pomiędzy członkami komisyji byli Talleyrand i Wellington). Z protokołu przekonać się można, że pod dniem 10. Lutego pięć mocarstw przez zastępców zgodziły się, ażeby Kraków z okragiem tworzył rzeczypośpolitą (tak się pokazuje z depezy Castlereaga do lorda Liverpoola napisanej pod dniem 17. Lut.). Nie tylko dowiedzionem zostało, że zgoda nastąpiła co do Krakowa na konferencyach, w których Anglia miała udział, ale nawet, że te konferencye odbywały się przed osobnym układem zawartym pomiędzy trzema mocarstwami, względem wykonania materyalnego tych traktatów. Przeto nadwężenie postanowień traktatu wiedeńskiego, upoważnia Anglię jako współuczestniczącą się stroną do protestacyi. Rozdziału Belgii od Holandyi nie można przywołać za uniewinnienie i zarzut, ponieważ w moc układu z 1831. pięciu mocarstw, ten rozdział ustatyła. Przechodząc zaś do wniosku pana Hume, musi powtórzyć zdanie lorda Russla, że rzeczą jest nie stosowną takie wydawać oświadczenia, nie wsparłszy ich ostatecznymi krokami, że to się nie zgadza z honorem, godnością izby i kraju, aby silne postanawiał rezolucye przeciw obcym mocarstwom nadwężającym traktaty, które społem z Anglią zawarły, a potem nie chwytać się dalszych środków. (Słuchajcie! słuchajcie!) Dla tego trzeba pozostać przy protestacyi i oświadczeniu się w mowie od tronu, a milczące potwierdzenie ze strony izby wystarcza w tej sprawie. Z tych powodów głosuje przeciw wnioskowi pana Hume. Co się tyczy dalszego wniosku, o niewypłacenie pożyczki rosyjsko-holenderskiej, to do tego nieupoważnia wcielenie Krakowa do Austrii. Lord Palmerston skreśla początek historyczny tego długu, iż przyjętym został za ustąpienie Anglii holenderskich kolonii, lubo zgadza się to z prawdą, że jest powiedziano w układzie z 1831. roku, że ogólne zasady traktatu wiedeńskiego istnieć niewzruszenie mają i to na wyraźne żądanie rosyjskiego posła. A chociażby inne mocarstwa złamały swe zobowiązania, to nieupoważnia Anglii do podobnego postępowania, ponieważ siła moralna kraju polega najbardziej na wiernym i honorowym dopełnianiu zobowiązań i dla tego spodziewa się, że szanowny jego przyjaciel nie będzie obstawał za przegłosowaniem nad swoim wnioskiem, a nawet toż samo uczyni i co do swęj pierwszej rezolucyi. Względem sprawy krakowskiej taka się okazała jednogodność uczuć, że smutnąby było rzeczą, gdyby przegłosowanie, podało tę jednogodność względem Krakowa w powątpiewanie. (Słuchajcie! słuchajcie!) Następnie oświadczył pan Hume, iż co do lorda Bentincka i d'Israelego przemawiających w obronie dworów północnych nie może sobie inaczej wytłumaczyć, jak, że ci panowie chcą podczas podróży zamierzonych po stałym lądzie zjednać sobie dobre przyjęcie u tych dworów. W końcu dziękuje sir Robertowi Peel za wyrzeczone przez niego w sprawie tej uczucia i zdania, sądzi, że tym sposobem dopiął celu swego, kiedy rezolucye znalazły silny odgłos i obrońców żarliwych w izbie, i dla tego je cofa.

Admiralicya zawarła układy pocztowe z oriental and peninsular Steam Navigation Compagny, na 14 statków parowych, które odbywać będą podróże do portów portugalskich, hiszpańskich i wschodu. Rząd dopłacać będzie na koszta tych przedsięwzięć w ogóle 240,000 funt. szt.

Liverpool Albion dowodzi, że po ukończeniu drogi z Genui do Chambery, a z tamąd do jeziora Boden, droga przez Genuę będzie dla Anglii wygodniejszą do prowadzenia poczty wschodnio-indyjskiej jak droga przez Triest lub Marsylię.

Pan Schwarzer, redaktor dziennika Lloyd austrjackiego, przesłał do Daily News krótki list, w którym tabelarycznie wystawia rezultat sześciu podróży próby z Alexandrii do Londynu przez Triest i wykazuje, że w tych sześciu podróży Triest zyskuje nad Marsylią 78 godzin, albowiem w trzech podróży wypadłych na rzecz Triestu zyskuje tenże 114 godzin (w pierwszej 38, w czwartej 26, w piątej 50), kiedy w trzech na korzyść Marsylii wypadłych to miasto zyskało tylko 36 godzin (24 przy drugiej, 2 przy trzeciej 10 przy szóstej) okoliczność ta według niego przemawia za drogą przez Triest, która oprócz tego dwa razy musiała walczyć z najszybszym parostatkim Ariel.

W Lizbonie otrzymano wiadomość o zbliżeniu się 5000 wojsk hiszpańskich do granicy, gotowych do zbrojnej interwencyi. Jak tylko admirał

Parker o t $\acute{e}$ m si $\acute{e}$ dowiedział przedsi $\acute{e}$ wzi $\acute{a}$ ł natychmiast wszystkie s $\acute{r}$ odki, by ta interwencja hiszpańska do skutku nie przysła.

Parostatek Henry Clay przywi $\acute{o}$ ził wiadomości z New-Yorku do 9. Lutego, ale w tych nic politycznego nie spotykamy. Wiadomości z placu wojny dochodzą do 6. Stycznia; nie stanowczego jednak nie dokonano i Meksyk podobno zaczyna objawiać chęć do pokoju. W Kongresie amerykańskim stracono czas na bezpotrzebnych gadaninach i dla tego koniecznym będzie zwołanie nadzwyczajnego posiedzenia. Przyjęto bil o wypłaceniu procentów d $\acute{l}$ ugu krajowego; inny bil o 3 miliony dolarów dla prezydenta w celu zdobycia pokoju z Meksykiem, dotąd jeszcze nie został rozstrzygniętym.

Kwestya zaprowadzenia angielskiego prawa ubogich w Irlandyi, grozi gabinetowi niemałą trudnością, albowiem mnóstwo stronników jego dotychczasowych mogą si $\acute{e}$ od niego odłączyć. Od kilku lat Irlandya oplaca podatek-gruntowy i to jeszcze nie był on nałożonym na właścicieli rolnych, a prznajmniej nie w takim stosunku jak w Anglii; dzisiejsza ogólna klęska wskazała mocniej, że posiadający własność, więcej jak dotąd powinni si $\acute{e}$ przykładać do wspomaganiania ubogich i gabinet już zapowiedział nowe prawo ubogich dla Irlandyi. Sądzą jednak, że w t $\acute{e}$ m prawie zbyt dbałym si $\acute{e}$ rząd okaże dla irlandzkich właścicieli, dla tego ze wszech stron wznoszą si $\acute{e}$ wołania o zupełne porównanie w tym względzie Anglii z Irlandy $\acute{a}$. Times np. w swoim dzisiejszym artykule wykazuje, że Irlandya płaci tylko 5 $\frac{3}{4}$ pen. od funta szterlinga doходу, kiedy Anglia oplaca po 1 szyl. 7 $\frac{1}{4}$ pensa, z t $\acute{a}$ m przeszło trzy razy tyle. Dalej przytacza Times, że w r. 1845 na 1846. Anglia zapłaciła podatku ubogich 5,339,703 funtów szterlingów, kiedy Irlandya zapłaciła tylko 298,813 funtów szterlingów, że pierwsza na rok utrzymywała 1,570,790, druga zaś tylko 125,744 ubogich; sto sunkowo do ludności daje to dla Anglii 9,2 dla Irlandyi 1,5, to jest że przy równej liczbie ubogich, Anglia sześć razy tyle ich utrzymywała co Irlandya.

Wiadomości z now $\acute{e}$ j Zelandyi z 24. Października wystawiają stan rzeczy w ogóle jako pomyślny. Heki i Kawiti poddali zię, a ostatni ma podobno zamiar przybyć do Auckland, by wykonać akt poddaństwa. Krajowcy winni morderstwa kapelana Wakefield, zostali skazani na deportacyę do kraju Vandiemen. W Auckland zgromadziła si $\acute{e}$ rada prawodawcza; przedstawiono j $\acute{e}$ y żądania kredytów do administracyi kolonii wynoszące 40959 franków.

Hiszpania.

Madryt, d. 11. Marca. — Na interpelacy $\acute{a}$ pana Burgos odpowiedział minister oświecenia, że rząd dołożył wszelkiego starania, aby zapobiedz tak przedrażaniu żywności w Madrycie, jak niedostatkowi klas uboższych. Książę Veragues doniósł izbie, że ayuntameto madryckie ze swojej strony także poczyniła wnioski do rządu, któremi myśli zniżyć ceny żywności.

Mała demonstracya, którą na dniu 5. m. b. stronnictwo Espartery pokazało w Saragosie, dała wczoraj powód do rozpraw w kongressie. Minister spraw wewnętrznych Sejas Lozano oświadczył, że rząd zamysła si $\acute{e}$ trzymać systematu odpornego, ale zarazem okazywać i tolerancyę. Rząd wie, że władze w Saragosie zachowały si $\acute{e}$ należycie, ale jednakże uważał za potrzebę, złożyć z urzędu tamecznego szefa politycznego. Nastąpiły pot $\acute{e}$ m krocicuteńskie rozprawy, tyczące si $\acute{e}$ polityki progresistów. Niekt $\acute{o$ rzy konserwatyści wyrzucali progresistom, że kiedy rząd zostawał w ich r $\acute{e}$ ku, natenczas dopuszczali si $\acute{e}$ niepotrzebnego krwi rozlewu, a stronnictwo konserwatywne, lubo pracuje na stłumienie rozruchów, przecieź nigdy nie zbacza od przepisów ściśle prawnych. Pan San Miguel i inni deputowani ze stronnictwa progresistów, odpowiedzieli, że ich stronnictwo nie dopuszczało si $\acute{e}$ łamania praw i oświadczało, że natychmiast przed każdym trybunałem wdada si $\acute{e}$ w rozprawę z przeciwnikami co do prawności swych wszystkich postępów.

Podług Espanola minister spraw wewnętrznych ma pociągnąć do odpowiedzialności szefa politycznego Saragossy, że patrzył obojętnie na rozruchy, a nie przedsi $\acute{e}$ brał żadnych s $\acute{r}$ odków do ich przytłumienia.

Jak słyhać, pojechał jeden pułkownik do Portugalii i ma stronom wojującym położyć punkta pojednawcze.

Gaceta donosi, że minister spraw wewnętrznych zamierza wysłać urzędników do Anglii, Francyi, Belgii i Szwajcaryi, którzyby si $\acute{e}$ obeznali ze systematem więzień odosobnienia.

Portugalia.

Londyn, d. 16. Marca. — Wiadomości z Lizbony sięgające do d. 10. b. m. są poniekąd przejęte nadzieją, że wojna domowa nie długo si $\acute{e}$ ukończy. Saldanha jednakże ociąga si $\acute{e}$ z uderzeniem na Oporto z powodu braku pieniędzy na przekupstwo. Odwołanie sprawującego interessa angielskie Southerna podoba si $\acute{e}$ na dworze, bo go uważano za stronnika powstańców. Skoro Don Miguel pokazał si $\acute{e}$ w Londynie, lord Palmerston oświadczył dworowi hiszpańskiemu i dworowi portugalskiemu, iż gdyby w powstaniu portugalskim miało chodzić o zmianę dynastyi, natenczas ułożyłby si $\acute{e}$ z Hiszpani $\acute{a}$ względem interwencyi w sprawy hiszpańskie. Hiszpanie są w pogotowiu, a angielski admirał Parker stoi także z flotą.

Dnia 26. Lutego wojska królowej osadziły Almeidę. Konstytucy $\acute{a}$ zostawiono w zawieszeniu jeszcze na miesiąc; dziennikom opozycyjnym nie

wolno wychodzić. Guedes jenerał powstańców odniósł małe zwycięstwo nad wojskiem królewskim, i zabrał 20 a zabił 15 ludzi.

Belgia.

Bruxella, 19. Marca. — Izba reprezentantów zatrudnia si $\acute{e}$ ustawą względem naboru do milicyi. — Minister spraw wewnętrznych wniósł poprawkę stanowiąc $\acute{a}$, żeby żaden urzędnik, ani wojskowy niepomagał do dawania zastępcy do milicyi. Główniejsze punkta ustawy naborowej są, że każdy służy lat 8, jeżeli niemasz wojny; że wst $\acute{e}$ p oznacza si $\acute{e}$ losem; że cztery klasy milicyi stanowią rezerwę wojska i ludzie z tych klas dostają urlop nie oznaczony, a mogą si $\acute{e}$ żenić, skoro nie są nic winni do kassy mundurowej. Cudzoziemcy z krajów, w których Belgijczyków wolni od służby, nie potrzebują należeć do milicyi. Każdy Belgijczyk po skończeniu lat 19., a naturalizowany cudzoziemiec, po ukończeniu lat 26., obowiązani losować do milicyi.

Stowarzyszenie liberalne, zowiące si $\acute{e}$ Alliance, ma odbyć swe walne zgromadzenie czyli kongress dnia 28. b. m. na ratuszu w Bruxelli. Celem zgromadzenia jest: zupełne zorganizowanie stronnictwa liberalnego i utrzymanie większości przy wyborach. Zatrudnieniem zaś będzie ułożenie składki po 50 centimów (23 grp.) od każdego członka, obrócenie tych pieniędzy na piśmiennictwo liberalne, a zwłaszcza takie, któreby wywierało wpływ po miasteczkach i po wsiach. Nakoniec obór komitetu, któryby zbierał pieniądze i niemi rozporządzał. Zapowiedziano jednakże, iż ten program nie jest konieczny, lecz przy zgromadzeniu pozostaje prawo wyrzeczenia, c $\acute{z}$ em si $\acute{e}$ zajmować.

Niemcy.

Lipsk, dn. 21. Marca. — Odkryty zwi $\acute{a}$ zek pomi $\acute{e}$ dzy uczniami drezdeńskiego gymnasium przy św. Krzyżu, doprowadził władzę do zwi $\acute{a}$ zków pomi $\acute{e}$ dzy uczniami uniwersytetu w naszym mieście. Nietylko należący do tak zwan $\acute{e}$ j burszenszafty ale i do zwi $\acute{a}$ zków landsmanszaftoskich mieli w domach rewizye i zostali aresztowani. Skończyła si $\acute{e}$ jednakże cała rzecz [na oddaleniu na rok od uczęszczania do uniwersytetu naczelników i na zamknięciu kilku mniej winnych w karceresie na kilka tygodni.

Monachium, dn. 15. Marca. — Wczoraj po południu poseł austriacki pozostawiwszy tylko jednego sekretarza, ze wszystkimi swemi urzędnikami wyjechał do Wiednia, a jak słyhać bez zwykłego pożegnania na dworze. Miało si $\acute{e}$ to stać w skutek ostatnich wypadków i dla tego nie wiadomo, kiedy si $\acute{e}$ można spodziewać jego powrotu.

Austria.

Znad granicy galicyjskiej, d. 11. Marca. — Gaz. augs. a za nią powsz. pruska donosi, że petycy $\acute{a}$ szlachty galicyjskiej podał w tych dniach w Wiedniu książę Jabłonowski, aby prawo wydane względem robocizn zmienion $\acute{e}$ m zostało. To spowodowało rząd do wysłania do austriackiej Polski cesarskiego komissarza hrabiego Stadionu. Hrabia uda si $\acute{e}$ w tych dniach do Lwowa. Książę Jabłonowski rozwija teraz sw $\acute{a}$ czynność i zabiegi, podał petycy $\acute{a}$ szlachty galicyjskiej do cesarza, aby j $\acute{e}$ y pozwolono z grona swego wysłać deputacy $\acute{a}$ do Wiednia, na co cesarz zezwolił.

Głód w Galicyi zachodniej tak ma być wielki, że w niektórych cyrkulach zgłodniały lud miał jeść ciała zmarłych ludzi. Zdaje si $\acute{e}$, że ta pogłaska jest przesadzona.

Austria.

Korrespondent Norymberski donosi z Wiednia, że si $\acute{e}$ ukończył sejm prowincyalny niższej Austrii, który trwał tylko tydzień, ale od był wiele czynności, to jest złożył wiele najpoddających próżb do podnóżka tronu: pierwsza zawiera wniosek, aby w tym roku dla biedy zostały zmniejszone podatki dotykające klasę najuboższą, a zwłaszcza konsumpcyjne oraz opłatę papieru stęplowego i żeby w to miejsce wprowadzono podatek od doходу. Zniesiono próżbę o zamienienie dziesięcin przez dwory pobieranych tudzież pańszczyzny na pieni $\acute{a}$ żkę, z którą to próżb $\acute{a}$ połączono drug $\acute{a}$ o utworzenie towarzystwa kredytowego dla niższej Austrii. Wyznaczono komitet, który ma przejrzeć ustawę lombardzk $\acute{a}$ urządzając $\acute{a}$ rady gminne, zastósować ją do kraju i na przyszłym sejmie wnioski poczynić. Rozpoczęły si $\acute{e}$ pot $\acute{e}$ m ważne rozprawy względem szkół i nauczycieli elementarnych, w skutek których wyznaczono także komitet mający si $\acute{e}$ zastanowić nad przedmiotem i poczynić stósowne wnioski do stanów. Jak wiadomo czwarty stan, to jest mieszczenie, gdyż pierwsze 3 stanowią urzędnicy, duchowieństwo, rycerstwo mieli dotychczas tylko taką reprezentacy $\acute{a}$, że przychodzili na sejmy postulatowe, a wysłuchawszy z drugimi rozkazów cesarskich, musieli odejść w milczeniu. Powstało więc pytanie czyli niemieli dawniej większego prawa i czyli nienależałoby przywrócić ich do niego. Marszałek sejm $\acute{u}$ oświadczył, że to jest pytanie tyczące si $\acute{e}$ tylko regulaminu obrad, i że on po sejmie zastanowi si $\acute{e}$ nad niem.

Włochy.

Rzym, dn. 6. Marca. — Podług listów z Neapolu książę Karól Capua powróci z Malty, bo pogodził si $\acute{e}$ już z bratem swoim królem neapolitańskim. Jego żona niegdyś Miss Penelope Smith dostała tytuł księżnej Maskali na Sycylii i otrzymała prawo bywania na dworze. Książę będzie pobierał 60,000, a każde jego dziecko 6000 dukatów rocznie.

Następc $\acute{a}$ tronu bawarskiego odplynał z Neapolu do Messyny i miał si $\acute{e}$ udać do Aten.

Rzym, d. 10. Marca. — Na kongregacji kardynałów i prałatów, papież ogłosi postanowienie, w skutek którego wszyscy bractwiczowie zakonni, którzy nie wykonali profesyi, mają zaraz wykonać albo klasztory poopuścić. Również księża świeccy, zostający po klasztorach, mają albo ślub uczynić, albo je opuścić. Przez ślub utracą wszelką własność i nawet pieniądze mszalne będą musieli oddawać przełożonemu klasztorowi. Klasztory bogate będą musiały swymi dochodami przyczynić się do utrzymania bogatszych a gdyby tego nie potrzebowały inne klasztory téjże reguły, natenczas tą przewyżką papież rozporządzi.

Przed kilku dniami papież w ubiorze opackim, wzięwszy ze sobą prałata Piccolomini, odwiedził szkołę wieczorną, examinował uczniów, zostawił dla nich dar pieniężny, a dla nauczycieli medale.

Wkrótce ma być ustanowione kollegium cenzuralne, które odbierze stosowne instrukcje, ale zapewne nie ostre.

Neapol, dn. 6. Marca. — Pan Cobden apostoł wolnego handlu był tu uroczysto przyjmowany. Wraz z Oskarem księciem szwedzkim i innymi znakomitemi osobami znajdował się u Rotschilda na obiedzie.

Pisa, dn. 10. Marca. — Gazeta pruska donosi na dniu 5. b. m. arcyksiążę Ferdynand Este, przybył do naszego miasta, w którym ma pałac, a niedaleko stąd znaczne dobra. Zaraz pierwszej nocy w chodniku pod jego pałacem dla idącej publiczności z jednej ulicy na drugą otwartym, zarzucono bombę, która pękła, ale żadnej szkody niezrzuciła. Jego Cesarzowiczowska Mość odwiedziwszy swe dobra wrócił do Pisy i opuścił ją na nowo, lecz niestety znalazło się wiele osób, które gwizdały przy jego odjeździe. Tutajsi akademicy tak źle znają zeszłoroczne wypadki galicyjskie, iż sądzą, że arcyksiążę był ich głównym przewodzącą i stąd nieprzyzwoicie napastowali tego zacnego męża.

Szwajcarya.

Tessin, dn. 15. Marca. — W skutek reklamacji wielu osób prywatnych i gmin z powodu wywożenia zboża za granicę, oraz tamowania wywozu, rada kantonalna wydała postanowienie pod dniem 13. b. m., że kto by przeszkadzał do wolnego handlu zbożem, będzie zniewolony do nagrodzenia wszelkich szkód i zapłaci karę pieniężną wyrównyującą czwartą część tego zboża, które przez niego zostało zatrzymanem.

Z Genewy donoszą, że w skutek rewolucyi przyjdzie także do pewnych zmian w rzeczach kościelnych. Według nowej konstytucyi jest każdy członkiem kościoła narodowego, kto uznaje władzę konsystorza w sprawach kościelnych. Konsystorz ten będzie się składał z 25 ludzi świeckich i 6 duchownych obranych przez obywateli protestantów. Konsystorz ten będzie rozstrzygał co do zasad i formy nabożeństwa. Łatwo przewidzieć, że ci co mu niebędą chcieli ulegać, usuną się z pod jego władzy i potworzą gminy niepodległe, a tak przyjdzie do kościoła niepodległego.

ROZMAITE WIADOMOŚCI.

Koleje żelazne w Europie i w Stanach Zjednoczonych 1847. r.

V. Francya.

W dniu 1. Stycznia 1846 r. liczone we Francyi 16 dróg żelaznych, z tych 12 o czterech rzędach szyn a dwie o dwóch tylko. Przebiegu razem miały te drogi 944 kilometry a kosztowały 266,056,328 franków, to jest blisko 300,000 na kilometr.

W 1844. r. przewieziono na francuskich drogach żelaznych blisko 8 milionów podróżnych, a ogólny dochód przynosił 27,000,000 frank. czyli dochodu brutto na kilometr było 31,880 frank.; średni dochód od jednego podróżnego wynosił 3 fr. 37 centymów, przypuściwszy że opłata średnia za kilometr wynosi 7 cent., średni przebieg na kolejach nie przechodził 48 kilometrów.

W 1845. r. lubo ciągle panowały zimna i deszcze, ruch powiększył się na głównych kolejach blisko o 6% w podróżnych a o 11½% w dochodach. — Na dziewięciu drogach, mających długości 640 kilom., transport towarów wynosił 712,865 tonów w 1844 r., czyli 1112 tonów na kilometr. Te

712,865 ton. wydały dochodu brutto 5,392,905 fr. czyli 7 fr. 50 cent. za ton. Licząc średnio 12 cent. od tonu, wypadnie przebiegu 62 kilom., czyli ogółem 44,135,630 ton. przewiezionych przez jeden kilom. W roku 1845 na pięciu głównych drogach przewóz towarów wzrósł o 24%. — Oto szczegóły kosztów eksploatacyi na najważniejszych liniach francuskich w roku 1844. Administracya i koszta ogólne 22%. Nadzór i utrzymanie drogi 12. Ciągnięcie 52, różne wydatki 14; ogół kosztów w przecięciu na kilometr 16,73 czyli 62;50%. Czysty dochód w przecięciu 4,28%.

W r. 1845 średnia wysokość kosztów eksploatacyi na kolejach żelaznych francuskich w ogóle zeszła do 60%. Zmniejszenie to regularne jest i stałe, z małemi wyjątkami, które tłumaczą okoliczności nadzwyczajne, jak w r. 1845, i postępować będzie dopóki nie trafi na prawdziwe stanowisko, to jest dopóki zadanie powiększenia potęgi lokomotyw przy téj samej ilości paliwa nie zostanie rozwiązane stanowczo. We Francyi, przy wysokiej cenie węgla kamiennego i żelaza, nie można się spodziewać, aby koszta eksploatacyi na wielkich przynajmniej liniach, spadły niżej 45%.

Sieć francuzka, jak uchwaloną była prawem z 11. Czerwca 1842 roku, składa się z 9 głównych linii:

- 1) z Paryża do granicy belgijskiej, przez Lille i Valenciennes,
- 2) z Paryża ku Anglii, przez Boulogne, Calais i Dunkierkę,
- 3) z Paryża do granicy hiszpańskiej, przez Tours, Poitiers, Angoulême, Bordeaux i Bayonnę,
- 4) z Paryża do granicy niemieckiej, przez Nancy i Strasburg,
- 5) z Paryża do morza śródziemnego, przez Lyon, Marsylię i Cette,
- 6) z Paryża do oceanu, przez Tours i Nantes,
- 7) z Paryża do środka Francyi, przez Bourges i Clermont,
- 8) od morza śródziemnego do Renu, przez Lyon, Dijon i Mulhouse,
- 9) od oceanu do morza śródziemnego, przez Bordeaux, Toulouse i Marsylię; później sieć tę powiększono dwoma następnymi liniami:
- 10) z Paryża do morza północnego, przez Louen i Havre,
- 11) z Paryża na zachód Francyi, przez Chartres, Rennes i Cherburg.

Z tych jednatu linii głównych, dwie tylko skończone są w całej długości, z Paryża do granicy belgijskiej i linia do Havre. Inna otwarta jest w trzeciej części długości swojej, to jest linia hiszpańska, z Paryża do Tours. Trzy cząstkowo zostaną wkrótce otwarte: sekcya Vierzon i Bourges, na linii środkowej; sekcya z Avignon do Marsylii, na linii morza śródziemnego; sekcya z Amiens do Abbeville, na linii angielskiej; nakoniec 5 jeszcze linii, wyjąwszy kilka odnóg, zostało już przysądzonych i budowa ich szybko postępuje.

Ogólny przebieg kolei żelaznych francuskich, licząc drogi zrobione już i zrobić się mające, wynosił 31. Grudnia 1846 r. 5857 kilom., po 350,000 frank. za kilometr licząc, całkowity koszt na nie uczyni dwa miliardy, a raczej 1600 mil., po otrąceniu 400 mil. za drogi już zbudowane. Przypuszczając, że cała sieć skończoną będzie w ciągu lat pięciu, co do prawdy jest podobnem, byle nie zaszły jakie nieprzewidziane przesilenia finansowe, kraj wyklądać musi corocznie 320 milionów.

Według statystycznych badań, najstaranniej dokonanych przez rządowych agentów i kompanie dróg żelaznych, co do ruchu obecnego na drogach, które zastąpione być mają kolejami żelaznymi, czysty przecięciowy dochód na wszystkich liniach sieci francuskiej, nie może być niższy od 6%, nawet w dwóch pierwszych latach.

Drogi żelazne francuzkie budowano według trzech odmiennych systemów. Przed prawem z 11. czerwca 1842 r., skarb przychodził w pomoc kompaniom, albo pożyczkami albo zasiłkiem, albo zaręczeniem minimum procentu od kapitału stałego na czas pewien. Według brzmienia dopiero wspomnionego prawa, skarb miał się przyłożyć do budowy kolei, biorąc na siebie wszelkie roboty, oprócz dostawy i położenia szyn, balastu i materiału toczącego się, co na jego ramie zwałalo blisko dwie trzecie całkowitego wydatku; ale to prawo zastosowanem tylko będzie do bardzo małej liczby kolei, bo kompanie podjęły się całkowitej innej budowy. Głównym rysem prawodawstwa francuzkiego co do kolei, jest to że wszystkie wielkie linie sieci krajowej wrócić mają w ręce skarbu, w średnim peryodzie 60 do 70 lat.

(Dokończ. nast.)

Koncert amatorski na korzyść ochron dla biednych dzieci dany zostanie dnia 26. b. m. w sali Bazaru. Cena biletu sgr. 20; dostać ich można u prawie wszystkich księgarzy i u Pana Adama Łuszczewskiego na ulicy Młyńskiej Nr. 18.

OBWIESZCZENIE.

Zwózka cegieł i wapna do budowy twierdzy tutejszej, od 1. Kwietnia 1847. do tego samego czasu 1848, ma drogą submissyi na piśmie, jak dawniej, najmniej żądającemu być wypuszczoną. Submissye do środy dnia 31. m. b. przed południem o godzinie 9tej zapieczętowane, z wyrażeniem osnowy na kopercie w biurze Dyrekcyi budowy twierdzy,

podać należy, gdzie także bliższe szczegóły i warunki, na których submissye oparte być powinny, przejrzane być mogą. Otwarcie przychodzących submissyj, tudzież dalszy układ nastąpi w dniu 31. m. b. o godzinie 9. zrana tamże. Poznań, dnia 24. Marca 1847.

Król. Dyrekcyja budowania twierdzy.

Nowy skład mleka, śmietany i wszelkiego nabiału otwiera z dniem 1. Kwietnia r. b. w urządzonym na ten cel sklepie, w domu kupca Meyer pod Nr. 5. przy ulicy Nowej

Dominium Kobylpole.

Drezdeńskie obicia
w najnowszych Paryzkich
deseniach w cenie za zwój od 7½ sgr.
do 4½ tal. poleca
Handel towarów tapi-
seryjnych

Eugeniusza Wenera,
przy Wilhelmowskiej ulicy pod Nr. 24.

Czystego i dorodnego nasienia czerwonej i białej koniczyzny w miechach zawierających po 1 i 2 cetn., dostać można każdego czasu za mierną cenę w Poznaniu pod Nr. 371. Dominikańskiej ulicy u
D. G. Baarth.